

Mrs. Boyle már nem vacsorázik

Zentai Magyar Kamaraszínház: Egérfogó

„Három vak kisegér van. Kettő már nem él.
A harmadik még hátravan. S egy Önök közül a gyilkos.”
(Részlet a darabból)

A krimiket csak egy dolog miatt olvassuk és nézzük: hogy megtudjuk, ki a gyilkos. Ezek, mondhatnánk, végorientált művek. A szereplők mindig „ugyanazok”: néhány áldozat, nyomozók, rendőrök, tanúk s a gyilkos. A nevük, koruk, persze mindegyik történetben más. Miközben a rendőrség és a néző/olvasó nyomoz, a történet lassan kibontakozik, a nyomozás közben sok mindent megtudunk a szereplőkről, a lehetséges gyanúsítottakról és a leendő áldozatokról. Krimiket, bűnügyi történeteket ritkán látunk a színpadokon. Nem sokszor nyomoznak a vajdasági színházakban sem. Utoljára 2005-ben láttam ilyen darabot, mégpedig az Újvidéki Színház színpadán, az akkori akadémisták Paul Portner *Hajmeresztő* című bűnügyi társasjátékát választották vizsgadarabul. Úgy érzem, a színházak félnek kicsit ettől a műfajtól, mert sokan talán azt hiszik, hogy ezek csak esős napokon, az olvasólámpa fénye alatt élvezhetők. A krimi egyébként az olvasóközönséget is megosztja. Vannak szenvedélyes rajongók, de sokan vannak olyanok is, akiknek ellenszenves ez a műfaj. Mégis: a városi legenda szerint Angliában az Agatha Christie-regények mintegy félmillió példányban kelnek el évente, s csak a *Biblia* és Shakespeare művei előzik meg őket. A krimi nem komédia s nem tragédia, a krimi kicsit mindkettő. S talán nyomozni könnyebb egyedül a sötét szobában, mint néhány száz ember társaságában. Mégis, Agatha Christie nemcsak a regényekben írta meg sikeresen a gyilkosságokat, hanem a színpadon is tudta alkalmazni a krimik sajátos eszköztárát, az epikából a drámába tudta csempészni ezeket a sajátos elemeket. Ahogy a fehér lapok elrejtik a szemek elől a gyilkost, úgy az ajtó s a függöny is eltakarja a színpadon a bűnözőt.

Az *Egérfogó* egyébként egy novellán, a novella pedig a *Három vak egér* című rádiójátékon alapul. Állítólag igaz történet a művek alapja, ugyanis

Sropshire-ben egy tizenkét éves fiú belehalt a nevelőszülei által okozott sérülésekbe. A történet helyszíne már az első pillanatokban adja magát: egy vidéki kis házba, egy újonnan nyitott panzióba folyamatosan érkeznek a titokzatos vendégek. A fiatal házaspár, akik mindössze egyéves házások, most nyitották meg a kis vendégfogadót. Odakint szakad a hó, s mire mindenki megérkezik, teljesen belepi a környéket. Nem lehet se kimenni, se bejönni. Ez a kiszolgáltatott helyzet szinte kívánja a gyilkosságot. Mollie Ralston (Nagyabonyi Emese) és Giles Ralston (Rutonić Róbert) egy fiatal, talpraesett házaspár, akik most próbálkoznak a vendéglátóiparral. Egy rokontól örökölt házat alakítanak át családi kis panzióvá. A darab a panzió halljában játszódik, amely az ötvenes évek divatja szerint van berendezve. Egy dívány, néhány fotel, karosszék, kandalló, rádió és whiskey. A szoba közepén, a dohányzóasztalon hever a vezetékes (!) telefon. Balról egy ajtó, mely a nappaliba és a könyvtárba vezet, de bal oldalon van a lépcső is, mely a szobákhoz visz. Jobbra az ebédlő, a konyha és a bejárati ajtó, ahonnan folyamatosan érkeznek a vendégek. Először Christopher Wren (Papp Arnold) érkezik, kissé furcsa figura, örök gyerek, mindenre kíváncsi, rajong Mrs. Ralstonért, s a férj nem is leplezi féltékenységét, már az első adandó alkalommal meg is vádolja őt a gyilkossággal, azt remélve, hogy így megszabadulhat tőle. Utána jön Mrs. Boyle (Lőrinc Tímea), aki igazi hárpia, tipikus vénlány, mindenben hibát keres, s talál is, minden bosszantja, elégedetlen, bosszantó figura. Metcalf őrnagy (Dévai Zoltán) a legidősebb, ő mindig segítőkész, nem nagyon társalog, visszahúzó, magányos alak. Majd megérkezik az utolsó bejelentkezett vendég is, a férfias, mély hangú

(Fogarassy Fanni fotója)

Miss Casewell (László Judit), aki nem mondja meg, hogy hová tart, s miért jött. A vendégek megérkeztek, mégis megszólal a csengő, s belép Mr. Paravicini (Kucsov Borisz), a titokzatos idegen, akit senki sem várt, akit senki sem ismer, elakadt a hóban, s mindössze csak egy kis táskát hozott magával. Nem nagyon beszél önmagáról, s ami még inkább különös: festi magát. Igazi bohóc, aki mindenbe beleüti az orrát, s nem vesz komolyan senkit. A szobák megteltek, nincs több hely. Egyszer csak megszólal a telefon, a rendőrség az, hamarosan egy őrmester érkezik a kis csapathoz. Egyelőre még nem tudni, hogy a panzióval van-e gond, vagy esetleg valami más miatt jön. Hamarosan „becsúszik” sítalpakon Trotter őrmester (Virág György) is, s lassan kibontakozik a történet. Minden vendég kicsit furcsa, mindegyik egy kicsit különös, s mindegyikkel van valami probléma. Senkiről semmit nem tudunk. Majd megszólal egy rejtelmes zene, sokat sejtető, titokzatos, mindenki lassan vonul fel s le a lépcsőn, végigsétálnak a szereplők a hallon, s tudjuk és érezzük, hogy nemsokára történik valami, s a csendes kis panzió hamarosan egy bűntény helyszínévé válik.

A rádió- és tévéjátékhoz képest annyiban különbözik a színdarab, hogy míg az első kettőben a mű elején szerepel az első gyilkosság, addig a színdarabban csak a rádióból értesülnek Mrs. Maureen Lyon haláláról a nézők. A vendégek s a házigazdák is egyre gyanúsabbak, szépen lassan mindenki elárul valamit magáról. Vagy mégsem?! Még a házaspár is elbizonytalanodik. Nagyabonyi Emese mintha csak Mollie szerepére született volna: vidámságával, talpraesettséggel nemcsak a panzió lakóit varázsolja el, ha-

nem a közönséget is. Természetesen mozog a színpadon, egyedül talán a nagy kitörései s a gyilkossal való találkozása nem olyan sikeresek. Ezzel szemben a férj, Rutonić Róbert már jóval félénkebb. Szerepéből kifolyólag is háttérbe szorul, valójában csak statisztál a darabban. Féltékenységi jeleiben azonban erő és szenvedély van. Féltékeny szinte mindenkire, aki a feleségéhez szól: az építőművész Wrenre és a piperkőc Mr. Paravicinire egyaránt. A két figura egyébként nagyon hasonló. Mindketten kissé különösek, s gyermetegek, bár Paravicinek van egy enyhén nőies, „kecses” oldala, már csak a festés miatt is. Lőrinc Tímea is rátalált a figurára: a ruhája, a testtartása, a sminkje is jó néhány évet öregített rajta. Igazi házastros vénkisasszony, akit ingerelnek a fiatalok, különösen Christopher Wren, a „neuraszténiás” kamasz. Talán bántja, hogy nem neki, hanem a ház asszonyának csapja a szelet?! Ő az egyik legviccesebb figura, s kicsit bánjuk is, hogy az előadás felénél „búcsút int” a közönségnek. A gyilkossági jelenet sokat sejtet, és semmit se láttat. Úgy, ahogy azt a krimiben megszokhattuk. Mrs. Boyle nem fél a támadójától, közelebb megy hozzá, s a néző csak az árnyékból látja a gyilkosságot, vagyis sejtje, hogy megtörtént. Egészen biztos csak akkor lesz benne, mikor a ház tulajdonosnője megtalálja a holttestet, és beleordít a sötétbe. Agatha Christie-nél valójában soha nem az elkövetés módján van a hangsúly, hanem az indítékon és a gyilkos megtalálásán. A gyilkosság az írónak csak egy eszköz, hogy bemutassa az embereket, és felfedje a titkokat. Persze, ahogy az lenni szokott, mindenkinek van alibije, s ahogy az kell, a tanúk mint mindig, most is hazud-

nak. A darab is játszik a Christie-féle bravúrral, miszerint a végén, miután megvan a gyilkos, átlátjuk az egész történetet, s csak fogjuk a fejünket, hogy „hát persze”, hiszen olyan nyilvánvaló volt. Pedig dehogy. Mindig az a gyilkos, akire a legkevésbé gyanakszunk. A rendező Kálló Béla és a társulat egyaránt el tudta hinteni ezeket a kis nyomokat, amiket csak miután elhagytuk a színházat, akkor értelmezzünk. Fenn tudták tartani játékkukkal végig a figyelmet, s a másfél órás darabnak nem voltak üresjáratok. Tömény volt, még úgy is, hogy a darab feléig valójában nem történt a színen gyilkosság. Egy olyan „szirupot” készített a társulat, amit a néző könnyen fogyaszthat. Még az is, aki nem Christie-rajongó.

A vendégek mind külön figurák, mindegyik egy jól megrajzolt karakter. A ruhák, a smink, mind a korabeli hangulatot, az ötvenes évek Angliáját idézi. Miss Casewell, ahogy a legtöbbjük, titokzatos figura. Egy igazán férfias nő. Senkivel se beszél, nem tudjuk, miért jött haza külföldről, meddig marad, mi a szándéka, s ki is volt ő régen.

Trotter őrmestert Virág György és Nešić Máté alakította kettős szereposztásban. A bemutatón Virág György a nyomozó. Jól a néző fejébe vésődött *A fősvény* Jakabja, most viszont egy teljesen más karaktert hoz. Kissé örült, nem olyan nyugodt és eszes, mint Christie nagy detektívjei, Poirot és Miss Marple. Hús-vér figura, aki figyel, jegyzetel, de nem annyira kidolgozott a nyomozási módszere, hogy együtt lehessen vele gondolkodni. Bár ez inkább a szöveg, s nem a színész hibája. A történet kis lépésekben halad előre, majd egy váratlan helyzetben lehallik a lepel, s kiderül, hogy ki is a gyilkos, s ki a kiszemelt áldozata. Ez a leleplezés, ez a néhány perc az, ami meghatározza egy krimi sikerét. Ekkor dől el, hogy át tudták-e verni a nézőt, hogy a végjátéknak van-e akkora hatása, hogy kitágulnak a pupillák a megdöbbenéstől.

Ez az utolsó néhány perc minden titkot feltár, s minden szálát elvarr, fontosabb, mint az elmúlt másfél óra. Az előadás végén még arra is fény derül, hogy a darab elején mi is van az ifjú házaspár által elrejtett dobozokban. Mintha semmi se történt volna. Egyedül a puding gőzölög. A zene végigkíséri az előadást. Nem jut neki főszerep, viszont a bűnügyi „betétdalok” és a fülbemászó angol gyermekdal dallamai hangulatot adnak az egész játéknak: „A fűbe harap a csepp egér, a fű ott pirosas, mint a vér...”

A londoni West Enden több mint fél évszázada látható Agatha Christie legismertebb színpadi műve. A színpadokon sok minden változik, állítólag csak egy dolog mindig ugyanaz, s ez a legelső előadás óta állandó szereplője a darabnak: az óra a kandallópárkányon. A zentaiak előadásában az óra csak díszlet, nem kellék, nem kap szerepet. A darabnak egy másik érdekessége, ami szinte már a szövegekönvbe íródott, hogy az előadás végén

megkérlik a nézőket, ne árulják el senkinek, ki a gyilkos. A színészek és a nézők ezáltal bűnrészesekké válnak. A West Enden a bemutató óta, immár hatvankét éve, fut a nagy sikerű darab, s két éve ünnepelte a gyémánt jubileumát. Hogy Zentán ennyire sikeres lesz-e, az majd még kiderül, az viszont biztos, hogy a következő évadban is nyomozhatunk még Zentán a gyilkos után.